

Snedrekrytering till juristutbildningen

Akademikerbarnens ordföräd ger försprång • Barnen ärver föräldrarnas studievana

– Som lärare tycker jag mig känna igen de studenter som har samma bakgrund som jag. Jag känner igen deras svårigheter i mina egna erfarenheter.

Det säger juris doktor Vladimir Bastidas som gjorde klassresan från ett vänsterradikalt arbetarhem i Stockholmsförorten Fisksätra till en av de högskoleutbildningar där den sociala snedrekryteringen är som störst.

I Nacka omgiven av välmående villaförorter ligger Fisksätra, ett hyreshustätt område som kom till som en del av miljonprogrammet. Dit kom Vladimir Bastidas som tvååring när han 1976 flydde med sina föräldrar från militärjuntas Chile till Sverige. Föräldrarna hade motsvarande en svensk gymnasieutbildning. De försörjde sig som ömsom städare, posttjänsteman och tidningsutdelare i det nya landet.

– Grannungarna i höghusen hade liknande bakgrund som jag. Det var få vars föräldrar hade högskoleutbildning.

Det var ingen miljö där det var självklart att söka sig till högre studier. Men Vladimirs pappa gjorde från tidig ålder klart för sin son att han inte hade något alternativ.

– Pappa är socialist och fick en ideologisk skolning i rörelsen. Han insåg värdet av utbildning och förstod att Sverige innebar en fantastisk möjlighet för mig eftersom högre studier var gratis.

Han beskriver sig själv och sin familj som lite avvikande i betongförorten. Att ta till sig den så kallade goda smaken var en lika viktig del av föräldrarnas uppfostran som att sonen skulle aspirera på en högre utbildning.

– Pappa fick mig att göra saker som var konstiga i min miljö, till exempel satte han mig i musikskola. Jag var nog en lite udda figur som sprang omkring med ett valthorn under armen.

Mer eller mindre omedvetet sökte sig Vladimir till medelklassungarna i radhus- och villaområdena.

– Man ville identifiera sig med dem. Hemma var det fint att umgås med dem även om det inte var något som sades uttryckligen.

Vladimir Bastidas var ganska skoltrött efter gymnasiet och ville helst göra något annat än att plugga ett tag. Att knega ett år hade pappan aldrig tillåtit. Egentligen tänkte Vladimir Bastidas bli läkare, men han saknade betygen. En kort tid pluggade han till ingenjör på KTH, men det låg inte för honom. Ett tag funderade han på att bli civilekonom. Till slut bestämde han sig för juristlinjen.

– Alla dessa utbildningar är yrkesutbildningar som ger status och pengar. Det är också sånt man med min bakgrund känner till och vet någorlunda vad det innebär. Hade jag sagt att jag ville doktorera i historia hade farsan blivit förbannad, förklarar Vladimir Bastidas.

Under gymnasiet kunde han känna en frustration över att han, till skillnad från klasskompisarna, inte kunde få hjälp av föräldrarna med skolarbetet. Den skillnaden blev inte lika tydlig på universitetet eftersom studierna där är så

specifika att de flesta föräldrar trots högskoleutbildning inte kan hjälpa till. Undantaget var juriststudenterna som gick i sina föräldrars fotspår.

– Förutom att de kunde få hjälp hemifrån visste de på ett helt annat sätt än jag hur hårt man måste plugga för att lyckas på juristlinjen. Jag som kom från en miljö utan studietraditioner hade inte samma koll på läget.

Vladimir Bastidas säger att han var en avhoppande juriststudent under alla de sju år det tog för honom att fullgöra utbildningen. När det så var dags att ge sig ut i arbetslivet var det lågkonjunktur på arbetsmarknaden.

– Jag hade en fin utbildning och sökte jobb i ett år utan att få något. Det var hemskt.

Under examensarbetet hade han blivit varse hur spännande det var att fördjupa sig i och lösa ett komplext problem. De positiva erfarenheterna från examensarbetet väckte tanken att han skulle doktorera. Men det var med blandade känslor han skickade en ansökan till doktorandutbildningen.

– Mina föräldrar förstod inte riktigt vad en doktorstitel innebar även om de förstod att det var något fint. Men pappa kunde inte förstå varför jag skulle fortsätta plugga istället för att jobba och hur jag kunde välja något med så låg lön.

Ett konkret problem under studietiden var språket och som forskare kämpar han fortfarande med det. Han hade inte samma ordföräd som studenterna från akademikerhem.

– Som lärare tycker jag mig känna igen de studenter som har samma bakgrund som jag. Jag känner igen deras svårigheter i mina egna erfarenheter. Just juridik är nog en ovanligt tuff

Trots att Vladimir Bastidas kallar sig själv en konstant avhoppande juriststudent är han idag doktor i juridik.

högskoleutbildning för den som inte kommer från ett akademikerhem, bland annat på grund av det säregna juridiska språket.

Vladimir Bastidas understryker att han med åren tonat ned svårigheterna med att komma från en studieovan miljö.

– Jag kan bli irriterad på mig själv och min tycka-synd-om-mentalitet. Det är farligt att för-

klara allt med miljön. Då förminskar man sig själv. Man får inte glömma bort individens initiativförmåga, säger Vladimir Bastidas som menar att han tagit sig dit han är delvis genom egna förtjänster och brister.

Säkrare sits för risktagande medelklass

Enligt siffror från Statistiska Centralbyrån och Högskoleverket från läsåret 2009/10 hade cirka 45 procent av en årskull födda i mitten av 1980-talet påbörjat högskolestudier. Av barn till föräldrar med endast förgymnasial utbildning hade 21 procent påbörjat högskoleutbildning medan motsvarande siffra för barn till föräldrar med forskarutbildning var 83 procent.

Andelen nybörjare med högutbildade föräldrar (minst tre års högskolestudier) är högst på utbildningar med höga antagningsbetyg. Högst andel med högutbildade föräldrar fanns på läkarutbildningen (70 procent) och arkitektutbildningen (60 procent). Motsvarande siffra för juristutbildningen var 54 procent, samma som civilingenjör och strax under psykolog och tandläkare.

Enligt en kvantitativ studie av Martin Hällsten, doktor i sociologi vid Stockholms universitet, kan segregationen inom högskolan delvis förklaras med att studenter från arbetarklass är mindre benägna än medelklassstudenter att ta risker i form av studieskulder och kringkostnader så som boende och alternativkostnader, exempelvis förlorad inkomst på grund av studier istället för arbete. De väljer därför kortare utbildningar med liten lönespridning som lig-

ger nära föräldrahemmet. Vidare tenderar de att inte utnyttja sitt betyg maximalt utan väljer program med lite lägre antagningskrav.

Paradoxalt nog leder den riskminimerande strategin till en potentiellt sämre position på arbetsmarknaden. I sin undersökning visar Martin Hällsten att studenter med arbetarklassbakgrund tenderar att välja utbildningar med större risk för arbetslöshet, låg lön och okvalificerade arbetsuppgifter efter examen samt mindre chans till hög lön och kvalificerade arbetsuppgifter.

– Kanske är förklaringen att studenter från arbetarklassmiljö försöker minimera de kortsiktiga riskerna enligt tanken att ”bara jag kommer in på högskolan så är det lugnt.”

Troligen har medelklassstudenter större kunskaper om högre utbildning redan innan de börjar studera. Därför är de lättare för dem att skapa mer långsiktiga utbildningsstrategier, menar Martin Hällsten.

En av få svenska studier på enbart juriststudenter är gjord vid sociologiska institutionen, Stockholms universitet. I den intervjuas tio juriststudenter med rötter i Mellanöstern. Hälften var män och hälften var kvinnor. Deras sociala bakgrund skiftade. Studien pekar på att det kan finnas ett samband mellan erfarenheter av

eller kunskap om etnisk diskriminering och val av en elitutbildning som juristprogrammet. Den talar för att dessa studenter har valt en långsiktig utbildningsstrategi; genom att välja en statusutbildning blir de mer attraktiva på arbetsmarknaden vilket minskar risken för diskriminering. Vidare konstateras att föräldrarna har ett stort inflytande på val av utbildning samt att studenterna motsätter sig en offerroll eftersom den riskerar att bli en självuppfyllande profetia.

Källor: *Högskolenybyrjare 2009/10 och doktorandnybyrjare 2008/09 efter föräldrarnas utbildningsnivå (SCB)*

The Structure of Educational Decision Making and Consequences for Equality: A Swedish Test Case, Martin Hällsten, The American Journal of Sociology, Vol. 116, No. 3 (November 2010).

Elitutbildning: en strategi för erkännande?, Evin Ismail, Sociologisk forskning, nr 4, 2011.

Två nya centrumbildningar

Barnrätten och den internationella rätten stärks vid Juridicum

I slutet av februari i år beslutade rektor att inrätta ett centrum för internationell rätt respektive barnrätt vid Stockholms universitet. Båda centrumen kommer att ha en tvärvetenskaplig inriktning.

1900-talet var, för att tala med Ellen Key, barnets århundrade. Fast vi nu är ett decennium in på ett nytt århundrade är barn i egenskap av självständiga rättsliga subjekt fortfarande relativt obeforskade, enligt doktor Anna Kaldal, som tillsammans med bland annat doktor Pernilla Leviner är initiativtagare till det nya centrumet.

– Nu är tiden mogen att lyfta ämnet barnrätt. Jag märker att det finns ett stort engagemang för barnrättsfrågor ute i samhället, inte bara bland jurister.

Under 2010 – 2011 pågick arbetet med att kartlägga juridiska fakultetens ledande forskningsområden. Dåvarande dekanen, professor Said Mahmoudi, upptäckte då att det pågick en mängd forskningsprojekt med barnrättslig anknytning och hörde sig därför för bland forskarna om det fanns intresse för ett barnrättsligt centrum.

En av dem var Anna Kaldal. Hon anser att Stockholms universitet har en ovanligt god jordmån för ett barnrättsligt centrum.

– Det finns många duktiga forskare vid andra lärosäten. Men vår miljö är unik genom att barnrättslig forskning har bedrivits här under så lång tid. Vi har ett stort antal disputerade forskare med en barnrättslig inriktning inom olika juridiska underdiscipliner.

Hon understryker betydelsen av den tvärdisciplinära karaktären vid fakulteten i Stockholm eftersom barnrätten, från att ha varit en fråga huvudsakligen för familjerätten, har blivit ett tvärdisciplinärt ämne; den öppnar för en mängd olika perspektiv, exempelvis barn som brottsoffer och förövare, barn i asylprocessen och barns möte med socialtjänsten.

Barnrätten är ett ämne som behöver sina hjälpvetenskaper. Det är mot den bakgrunden som Ann-Christin Cederborg, professor i barn- och ungdomsvetenskap och prefekt vid barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen sitter med i styrelsen för centret.

– ”Barnets bästa” är ett rättsligt begrepp.

Men det är också ett kunskapsteoretiskt begrepp. Rättsvetenskapen kan inte svara på vad barnets bästa är. För att få svar på den frågan måste rättsvetenskapen ta hjälp av andra vetenskaper, säger Anna Kaldal.

Det nya centrumet ska också samverka med det praktiska rättslivet. I styrelsen sitter därför även Advokatsamfundets generalsekreterare, Anne Ramberg som också är ordförande, justitierådet Eskil Nordh, och advokat Thomas Bodström. Rättsvetenskapen företräds av förestandaren professor Wiweka Warnling Nerep, professor Said Mahmoudi och docent Annika Lagerqvist Veloz Roca.

Stockholms barnrättscentrum invigs hösten 2012. Rektor har utlovat medel om sex miljoner kronor under en period av tre år. Till hösten planeras en seminarierie om aktuella rättsfall med barnrättslig anknytning. När organisationen har satt sig är ambitionen att arrangera större internationella konferenser med några års mellanrum och att knyta gästforskare till sig.

– Målet är att göra barnrätten till en självständig forskningsdisciplin. Traditionellt har barnrätten behandlats tillsammans med kvinnorätten. Men den bör ligga separat annars riskerar vuxenjuridiken att ta överhanden. Vi vill också påverka utbildningen i barnrätt, både för studenter och praktiker. På lång sikt skulle vi vilja sitta samlade i egna lokaler. Mig veterligen är vi det enda barnrättscentrumet på juridisk fakultet i Sverige. Vi hoppas att centrumet kan locka hit fler utländska gästforskare och forskarstuderande och förhoppningsvis kommer vi att kunna finansiera egna doktorander.

Det finns andra centrum för internationell rätt i Sverige. Men det nyinrättade Stockholms centrum för internationell rätt skiljer sig dock från dem genom sin tvärvetenskapliga och praktikerinriktade prägel, enligt förestandaren, docent Pål Wrangle. I styrelsen sitter statsvetarprofessorn Jonas Tallberg, ambassadör Hans Corell, advokat Kaj Hobér, direktören för Utrikespolitiska institutet Anna Jarfeldt och folk-rättsrådgivaren Marie Jacobsson.

– Vi behöver samhällsvetarna eftersom de har ett annat perspektiv på folkkrätten än vi har. De ser intressanta tendenser som skulle tjäna på

att belysas även rättsvetenskapligt. Det traditionella sättet att följa rättsutvecklingen kan missa sådant som varken är folkkrätt eller nationell rätt, till exempel olika former av informell privatreglerad verksamhet. Därför är det bra att ha ögon och öron öppna åt alla håll, säger Pål Wrangle som tillsammans med Said Mahmoudi representerar Juridicum i styrelsen.

Stockholms centrum för internationell rätt kommer också att skilja sig från andra liknande centrum genom att vara mer forskningsinriktat jämfört med exempelvis Raoul Wallenberginstitutet vars tyngdpunkt ligger på utbildning.

– Vi hoppas att centrumet kan locka hit fler utländska gästforskare och forskarstuderande och förhoppningsvis kommer vi att kunna finansiera egna doktorander.

Det nya centrumet kommer att ta över ansvaret för seminarierien i internationell rätt som för närvarande anordnas av institutionen. Vidare finns ambitioner att genomföra ett symposium under nästa akademiska år. Den tvärvetenskapliga inriktningen kan komma att utvecklas.

Pål Wrangle berättar att det pågår diskussioner med statsvetare, kulturgeografer och ekonomhistoriker om en forskarskola i internationella relationer.

– Genom centrumbildningen blir folkkrätten synligare. Vi kommer att ha en egen webbsida som stärker folkkrättens varumärke och fungerar som en informationskanal. Som centrum med egen budget kan vi samarbeta med andra institutioner vid andra universitet utan att först behöva få verksamheten godkänd av institutionsstyrelsen. Det gör det snabbare och enklare för oss och det avlastar institutionen. Samarbetena får en annan beständighet; utan centrum grundar sig samarbeten på personliga kontakter som försvinner när persongalleriet byts ut.

Att prenumerera på Juridicums nyhetsbrev är gratis. Skicka din postadress till staffan.westerlund@juridicum.su.se så får du nästa nyhetsbrev i din brevlåda.

Nya avhandlingar

Den 9 mars 2012 disputerade Katrin Lainpelto på avhandlingen Stödbevisning i brottmål. I avhandlingen visar Lainpelto att domstolarna i sin tillämpning av begreppet stödbevisning sammanblandar två typer av stöd vilket kan leda till felslut. Vidare uppfattar vissa underrätter att det finns ett prejudicekrav på stödbevisning i sexualbrottmål. Enligt Katrin Lainpelto bör begreppet stödbevisning avskaffas.

Den 20 april 2012 disputerade Åsa Romson på avhandlingen Environmental Policy Space and International Investment Law. För att kunna skydda miljön och reglera en hållbar användning av naturtillgångar bör, enligt Åsa Romson, större hänsyn tas till nationell miljölagstiftning när Sverige eller EU sluter investeringsavtal med andra länder.

Den 24 april 2012 disputerade Mark Klamberg på avhandlingen Evidence in International Criminal Procedure – Confronting Legal Gaps and the Reconstruction of Disputed Events. Enligt Mark Klamberg ska internationella brottmålsdomstolar på individuell skuld snarare än en konflikts historia. Vidare är det viktigt att rättegångarna genomförs skyndsamt.

På webben

- Allmän rättslära belönar studenter
- Stockholmsstudent får prestigefyllt juridikstipendium
- Medial uppmärksamhet för studentuppsats om våldtäktsdomar
- Stockholmsstudent till semifinalen i antikt skiljeförfarande
- Stockholm universitet excellerar i internationell tävling i skiljemannarätt
- Årets jurist utsedd av Juristbarometern
- Juristprogrammet i Stockholm populärast
- Vinnaren av SCCL Priset 2011 har utsetts
- Nils Wahl utsedd till generaladvokat vid EU-domstolen
- Cecilia Magnusson Sjöberg utreder förklarad uppgiftslämnande för företagen
- Nya hedersdoktorer: Annette Kur och David B. Wilkins

Meddelande från utbildningskansliet

Sista dag att lämna in examensansökan för att få ut examen före den 28 juni är den 8 juni.

Registreringsveckan infaller HT12 under v.35. För utförlig information se hemsidan.

Utbildningskansliet stänger för sommaren den 18 juni och öppnar igen den 20 augusti. Se hemsidan för jouröppetider under sommaren.

Ny bok om medie och upphovsrätt

Stiftelsen Skrifter utgivna vid Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet har gett ut boken *Medie- och upphovsrätt* av professor Jan Rosén. Boken behandlar de rättspositioner som upphovsmän och olika producenter av medieinnehåll kan ha i det samtida medielandskapet på grundval av sin ensamrätt. Boken rör också upphovsrättens möte med konkurrensrätten samt yttrande- och informationsfriheten.

Gratis juridisk rådgivning på Lawline

För åtta år sedan startade några juridikstudenter från Stockholms universitet webbplatsen Lawline.se för gratis juridisk rådgivning. Idag jobbar cirka 200 juridikstudenter från hela Sverige ideellt på Lawline. En av dem är Juana Khazaali.

– Lawline har gett mig mer praktisk erfarenhet som kompletterar den ganska teoretiska utbildningen.

Som rådgivare för Lawline svarar studenterna på frågor som kommer in per mejl från privatpersoner och mindre företag. Svaren på frågorna läggs upp i en databas. Sammanlagt innehåller den över 14 000 besvarade frågor. I den kan man söka bland gamla svar innan man skickar in en ny fråga. Frågorna kan handla om allt möjligt som har med juridik att göra. Några exempel är: Hamnar jag som minderårig i belastningsregistret om polisen beslagtar starköl

av mig? Kan en hyresgäst ta med sig ytterport? och Omfattas uppdragstagare av LAS?

– Våra rådgivare får själv välja inom vilka rättsområden de vill besvara frågor, berättar Juana Khazaali.

Nätverket förmedlar även jobb inom juridik hos advokatbyråer och företag. För att bli medlem i Lawline måste studenten läsa på minst termin tre och ha goda betyg. Själv är Juana Khazaali projektledare på Lawlines Stockholmsavdelning. Hon tillsätter nya rådgivare, informerar om Lawline externt och sköter samarbetet med de advokatbyråer som stöder verksamheten. Bland annat anordnar byråerna events särskilt riktade mot studenter som jobbar för Lawline.

– Att jobba som projektledare har varit en jättebra erfarenhet. Min ledar- och initiativförmåga har utvecklats, säger Juana Khazaali.

Juana Khazaali, projektledare på Lawline.

Ansvärig utgivare: Staffan Westerlund, tel: 08-16 12 82 • fax: 08-15 89 35 • staffan.westerlund@juridicum.su.se

Besöksadress: Universitetsvägen 10 C, Frescati • Postadress: Stockholms universitet, Juridiska institutionen, 106 91 Stockholm

Produktion: Staffan Westerlund
Bidrag publiceras i mån av plats.

Foto och text: Staffan Westerlund om ej annat anges

Tryck: Alafaprint AB. Nyhetsbrevet Juridicum utkommer med tre nummer per termin.

Distribution: Nyhetsbrevet distribueras till över 600 företag, myndigheter och organisationer. Nyhetsbrevet kan hämtas på plan 3 och 4 i C-huset, Frescati och på Juridicums webbplats: www.juridicum.su.se.

Prenumeration: Kontakta redaktören för en kostnadsfri prenumeration.

Nyhetstips: Tas tacksamt emot av ansvarig utgivare.